

Αθανάσιος Σκούρας, *Μαθηματικός, Σύμβουλος του Π.Ι. (Συντονιστής)*

Αδάμ Αγγελής, *Πληροφορικός, Πάρεδρος του Π.Ι.*

Βικτωρία Πρεκατέ, *Καθηγήτρια Φυσικός, Αποσπασμένη στο Π.Ι.*

Ουρανία Μπούντα, *Καθηγήτρια Φυσικός, Αποσπασμένη στο Π.Ι.*

Χρίστος Χρονόπουλος, *Καθηγητής Φυσικός, Αποσπασμένος στο Π.Ι.*

Σωτήρης Βογιατζόγλου, *Καθηγητής Μαθηματικός, Αποσπασμένος στο Π.Ι.*

Ιωάννης Ελευθερόπουλος, *Καθηγητής Μαθηματικός, Αποσπασμένος στο Π.Ι.*

Ι. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαιδευτική έρευνα αποτελεί σημαντικό παράγοντα υποστήριξης και ανατροφοδότησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στα σχολεία συντελούνται δραστηριότητες οι οποίες εγείρουν ταυτόχρονα και ερωτήματα όπως: Τι θα πρέπει να βελτιώσουμε στη διδασκαλία μας; Τι κάνουμε καλά; Τι δεξιότητες έχουν αποκτήσει οι μαθητές μας; Τι εμποδίζει τη μάθηση ενός μαθητή; Τι συντελεστές έξω από το σχολείο συμβάλλουν στην επίδοση του μαθητή και πώς οι γονείς πρέπει να βοηθούν; Πώς πρέπει το σχολείο να αναπτύσσει κατά τον καλύτερο τρόπο την επινοητικότητα και εφευρετικότητα των στελεχών του για να υποστηρίξει τη μάθηση; Απαντήσεις στις παραπάνω ερωτήσεις προκύπτουν μέσα από στοχασμό πάνω στις δραστηριότητες που συντελούνται και στα αποτελέσματά τους. Κάθε επιτυχής προσπάθεια ενοποιεί δραστηριότητα και αντανάκλαση (reflection). Αν λοιπόν η δραστηριότητα είναι εμφανής σε κάθε σχολείο χωρίς την αντανάκλαση (reflection), η δραστηριότητα είναι «απληροφόρητη». Η αξιολόγηση ενσωματώνει την αντανάκλαστική λειτουργία (reflective function) της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Clarke, 1996).

Τα εθνικά συστήματα εκπαιδευτικής έρευνας έχουν ως σκοπό την ανάπτυξη, τη συγκέντρωση και τη διάχυση της γνώσης, με την οποία διαμορφώνεται και υλοποιείται η εκπαιδευτική πολιτική. Η πολιτική

αυτή, στις σύγχρονες κοινωνίες, συνίσταται στη στήριξη και προώθηση των διεργασιών εκείνων που συμβάλουν στη βελτίωση της παρεχόμενης παιδείας και στην ενίσχυση της αποδοτικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Η πολυπλοκότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων, η αύξηση της σημασίας που έχει η εκπαίδευση σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και η έντονη απαίτηση της κοινωνίας να αιτιολογούνται με τρόπο πειστικό οι εκπαιδευτικές αλλαγές και να αξιολογούνται τα αποτελέσματά τους καθιστούν την εκπαιδευτική έρευνα αναγκαία για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης (Κασσωτάκης, 2002).

Σύμφωνα με τη μελέτη «Εκπαιδευτική Έρευνα και Ανάπτυξη: Τάσεις, θέματα και προκλήσεις» (Educational Research and Development: Trends, issues and challenges) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α. ή Ο.Ε.Κ.Δ.) το 1995 για την εκπαιδευτική έρευνα, πολλές κυβερνήσεις χαράζουν την εκπαιδευτική τους πολιτική βάσει ερευνητικών αποτελεσμάτων (evidence based policy). Διαπιστώθηκε όμως ότι η έρευνα έχει συχνά χαρακτήρα αποσπασματικό, πολιτικοποιημένο και ασύμβατο με την πράξη και τη διεθνή εμπειρία. Αναδείχθηκε επίσης η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα, με στόχο την ανάλυση και αξιοποίηση των ερευνητικών δεδομένων που σχετίζονται με εκπαιδευτικές στρατηγικές (π.χ. διαγωνισμοί P.I.S.A.). Ο χαρακτήρας της εκπαιδευτικής έρευνας σε πολλές χώρες εξακολουθεί να παραμένει ο ίδιος, όπως επισημάνθηκε πρόσφατα (Ο.Ε.Κ.Δ., 2003), και αυτό ώθησε την ερευνητική κοινότητα σε αυτοαξιολόγηση.

1. Η εκπαιδευτική έρευνα στις χώρες της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α.

1.1. Θεματολογία - προτεραιότητες της εκπαιδευτικής έρευνας

Οι φορείς που διεξάγουν την εκπαιδευτική έρευνα είναι κυρίως τμήματα των πανεπιστημίων και συνεργαζόμενα με αυτά ινστιτούτα (όπως π.χ. το Institute of Education in London). Επίσης, συχνά δραστηριοποιούνται οι ίδιοι οι κυβερνητικοί φορείς που χρηματοδοτούν την έρευνα, επιστημονικές ενώσεις αλλά και μη κρατικοί οργανισμοί.

Όμως, τόσο ο προσανατολισμός όσο και οι προτεραιότητες της εκπαιδευτικής πολιτικής έχουν επηρεαστεί από τις προσπάθειες σύνδεσης της εκπαίδευσης με την οικονομική ανταγωνιστικότητα. Ο σχεδιασμός της εκπαιδευτικής έρευνας, λοιπόν, κατευθύνεται κυρίως από τις ανάγκες επαγγελματικής και τεχνικής κατάρτισης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, προώθησης αποδοτικού εργατικού δυναμικού, αποτελεσματικότη-

τας της διαχείρισης του σχολικού συστήματος, αξιολόγησης και καθιέρωσης δεικτών επίδοσης (Crossley & Watson, 2003), αλλά ποικίλλει ανά κράτος και χρονική περίοδο. Θέματα όπως:

- η σχολική αποτελεσματικότητα,
- η μετάβαση των νέων από το σχολείο στην αγορά εργασίας,
- η επαγγελματική εκπαίδευση στα σχολεία,
- η αξιολόγηση και η πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων του μαθητή,
- η διδασκαλία, η μάθηση και η ανάπτυξη Προγραμμάτων Σπουδών,
- η ανάπτυξη υλικού και κριτηρίων αξιολόγησης,
- η αξιολόγηση Προγραμμάτων Σπουδών,
- η αποτίμηση της εκπαιδευτικής πολιτικής και των μεταρρυθμίσεων,
- η διεύθυνση και διαχείριση σχολικών μονάδων, καθώς και
- η επιμόρφωση στελεχών εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών, έχουν αποτελέσει (κατά σειρά προτεραιότητας) τους δημοφιλείς στόχους των ερευνητικών δραστηριοτήτων στα κράτη της Ε.Ε. (C.I.D.R.E.E., 1995).

1.2. Χρηματοδότηση της εκπαιδευτικής έρευνας

Σύμφωνα με μελέτη της *Σύμπραξης Ιδρυμάτων για την Ανάπτυξη και την Έρευνα της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* (C.I.D.R.E.E) που πραγματοποιήθηκε το 1995, οι φορείς χρηματοδότησης της εκπαιδευτικής έρευνας στον ευρωπαϊκό χώρο είναι κυρίως τα Υπουργεία Παιδείας ή άλλα Υπουργεία, συναφείς οργανισμοί και Ινστιτούτα.

Γενικά, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) δαπανούν για την έρευνα, κατά μέσο όρο, το 1,9% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.). Από αυτά το 0,5% του Α.Ε.Π. πηγαίνει στην εκπαιδευτική έρευνα. Επίσης για την εκπαίδευση συνολικά τα κράτη της Ε.Ε. ξοδεύουν, κατά μέσο όρο, το 4,94% του Α.Ε.Π., από το οποίο περίπου το 0,19% το αφιερώνουν στην εκπαιδευτική έρευνα (Eurostat, 2000, C.I.D.R.E.E., 1995).

Σε επίπεδο Ε.Ε., την περίοδο 1995-2005 δόθηκαν συνολικά 50εκ. ευρώ για διεξαγωγή εκπαιδευτικής έρευνας, και οι θεματικές περιοχές οι οποίες κυριάρχησαν είναι οι εξής (όχι με σειρά σημαντικότητας): Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, δια βίου εκπαίδευση, βελτίωση σχολείων, χρήση υπολογιστών στην εκπαίδευση, ηλεκτρονική μάθηση, μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας, ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός.

Οι στόχοι των προγραμμάτων στο πλαίσιο των οποίων έγινε η χρηματοδότηση της κοινοτικής έρευνας αφορούν στους ακόλουθους άξονες:

1. Βασική έρευνα (διακρατική) σε θέματα διαρθρωτικής σημασίας στην εκπαίδευση.
2. Δοκιμαστική εφαρμογή των πορισμάτων παλαιότερων εκπαιδευτικών ερευνών και ανταλλαγή πληροφοριών.
3. Ανάλυση των δεδομένων και επεξεργασία των αποτελεσμάτων εκπαιδευτικών ερευνών που γίνονται στα κράτη-μέλη ή συνεργασίες μεταξύ τους.

1.3. Συνεργασία - κοινή αντιμετώπιση - διάχυση πληροφορίας

Το 1984 δημιουργήθηκε ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Εκπαιδευτικής Έρευνας (E.E.R.A.), με στόχους:

- την υποστήριξη τη συνεργασίας μεταξύ των ερευνητών της εκπαίδευσης στην Ευρώπη,
- την προώθηση της επικοινωνίας μεταξύ ερευνητών και διεθνών οργανισμών (όπως η E.E., το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο Ο.Ο.Σ.Α. και η Ουνέσκο),
- τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ ερευνητικών κέντρων στην Ευρώπη,
- τη διάχυση και την αξιολόγηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικών.

Ειδικότερα, δεδομένου ότι η πρόσβαση στην πληροφορία είναι βασική ανάγκη, ιδρύθηκε το *Δίκτυο Πληροφοριών για την Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα στην Ευρώπη* (P.E.R.I.N.E.). Το P.E.R.I.N.E. συλλέγει κάθε πληροφορία σχετική με την εκπαιδευτική έρευνα στην Ευρώπη και προωθεί τη διαχείριση και διάδοσή της. Ο πυρήνας του δικτύου αυτού είναι ο *Κατάλογος Διαδικτυακών Πηγών* (P.E.R.I.N.E. Internet Resource Catalogue), ένα περιβάλλον με συνεκτικές και συμβατές αναφορές σε θέματα σχετικά με την εκπαιδευτική έρευνα.

1.4. Αξιοποίηση - εφαρμογή των αποτελεσμάτων

Οι χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., μετά την κριτική της δεκαετίας του '90 ότι η έρευνα δεν είχε συχνά σχέση με την πρακτική και τη χάραξη πολιτικής, ήταν αποσπασματική και αδυνατούσε να αξιοποιήσει τη διεθνή εμπειρία, αποφάσισαν να στηρίξουν και να ενισχύσουν τα συστήματα εκπαιδευτικής έρευνας και ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, με στόχο την αξιοποίηση και την αποτελεσματική εφαρμογή των μελετών ανέλαβαν τις εξής κύριες πρωτοβουλίες:

- Υιοθέτησαν ως κριτήριο *βασικής έρευνας* τη χρησιμότητά της (use-inspired basic research). Με τον τρόπο αυτό τα αποτελέσματα της έρευνας θα είναι εφαρμόσιμα και θα έχουν πρακτική αξία. Άλλωστε πολλές βασικές κατακτήσεις της επιστήμης έχουν προέλθει από εφαρμοσμένα προβλήματα.

Επίσης συμφώνησαν να:

- Ενισχύουν τις προσπάθειες για αποτελεσματική διαχείριση των συμπερασμάτων της έρευνας (συγκέντρωση, εύκολη πρόσβαση και χρηστική παρουσίασή τους) μέσω κατάλληλων βάσεων δεδομένων και κυρίως του διαδικτύου. Αυτό κάνει εφικτή την αποτελεσματική αξιοποίηση της έρευνας.
- Διευρύνουν τις δυνατότητες των σχεδιαστών της εκπαιδευτικής πολιτικής και των εκπαιδευτικών να αλληλεπιδρούν με τους ερευνητές και να προβάλλουν την παραγωγή και την υλοποίηση της νέας παιδαγωγικής γνώσης. Κατά συνέπεια, και διευκολύνεται η εφαρμογή της νέας γνώσης και καλύπτονται οι άμεσες ανάγκες.
- Προωθούν, κατά προτεραιότητα, τη συνεχή («δια βίου») μάθηση καθώς και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, απαντώντας στην απαίτηση της Κοινωνίας της Γνώσης οι μαθητές και γενικά οι άνθρωποι να «μάθουν πώς να μαθαίνουν».
- Ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν τη συνεργασία μεταξύ διάφορων εκπαιδευτικών. Η ανταλλαγή απόψεων, η δοκιμή αποτελεσματικών δραστηριοτήτων, η παρουσίαση μιας επιτυχημένης μεθοδολογίας, η ανάλυση αποδοτικών στρατηγικών, ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση εναλλακτικών διδακτικών περιβαλλόντων μπορεί να είναι μερικά από τα πλεονεκτήματα αυτής της συνεργασίας. Δεδομένου ότι η παιδαγωγική πρακτική αλλά και η ειδική διδακτική των γνωστικών αντικειμένου επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις εμπειρίες κάθε εκπαιδευτικού, τα παραπάνω αποκτούν μεγάλη σημασία για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης παιδείας.

2. Η εκπαιδευτική έρευνα στην Ελλάδα

2.1. Θεματολογία - προτεραιότητες της εκπαιδευτικής έρευνας

Υπάρχουν στην Ελλάδα πολλοί κυβερνητικοί και μη φορείς που διεξάγουν εκπαιδευτική έρευνα. Ενδεικτικά αναφέρονται: τα Πανεπιστήμια (Α.Ε.Ι.), τα Τεχνολογικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.), το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.), το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.), το Ινστιτούτο

Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.), το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ι.Ε.Κ.Ε.Π.), η Γενική Γραμματεία Ισότητας, η Γενική Γραμματεία Νεότητας, η Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.), κλαδικές ενώσεις (π.χ. Ελλήνων Φιλολόγων), το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας κ.ά..

Σύμφωνα με τη μελέτη του C.I.D.R.E.E. (1995), η σειρά προτεραιότητας για τους άξονες της εκπαιδευτικής έρευνας στην Ελλάδα ήταν η εξής:

1. μετάβαση νέων από το σχολείο στην εργασία και επαγγελματική εκπαίδευση,
2. εκπαιδευτική πολιτική και μεταρρύθμιση,
3. διεύθυνση σχολικών μονάδων (management) και σχολική αποτελεσματικότητα,
4. διδασκαλία και μάθηση.

Χαμηλότερη προτεραιότητα από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο έχει δοθεί στην ανάπτυξη Προγραμμάτων Σπουδών, Ειδικής Αγωγής και Τεχνολογίας. Επίσης οι τομείς αξιολόγησης, ξένων γλωσσών και επιμόρφωσης εκπαιδευτικών δεν έχουν κριθεί τόσο σημαντικοί και σε αυτό η Ελλάδα υπολείπεται του μέσου ευρωπαϊκού όρου. Αντιθέτως, έχει δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε τομείς όπως επαγγελματικός προσανατολισμός, εκπαίδευση ενηλίκων, συγκριτική εκπαίδευση, σχολικά κτίρια, ελληνική λεξικογραφία, υποτροφίες, μουσειακή εκπαίδευση, (τομείς όχι τόσο δημοφιλείς στους εταίρους). Να σημειωθεί ότι η συλλογή των ελληνικών δεδομένων έγινε το 1995 και δεν δόθηκαν στοιχεία για την εκπαιδευτική έρευνα στο άμεσο παρελθόν ή μέλλον, γεγονός που δείχνει τη σχετική έλλειψη καταγραφής, οργάνωσης και συντονισμού.

Μεταγενέστερη καταγραφή (Κ.Ε.Ε., 2002) διαπιστώνει ότι κάποιοι τομείς (όπως μαθησιακές δυσκολίες, διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, εφαρμογή Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση, ανάπτυξη Προγραμμάτων Σπουδών) έχουν ερευνηθεί πολύ περισσότερο συγκριτικά με άλλους (όπως οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, σύνδεση εκπαίδευσης με αγορά εργασίας, οικονομικά της εκπαίδευσης, σχολική αποτελεσματικότητα), που είναι πρώτης προτεραιότητας σε πολλές χώρες της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α.

Όσον αφορά στην αναγκαιότητα και στην ποιότητα του παραγόμενου ερευνητικού έργου, αυτές αξιολογούνται κατά περίπτωση. Στις έρευνες που διεξάγουν φορείς αξιολογούνται από τον φορέα που τις έχει χρηματοδοτήσει. Όταν πρόκειται για ακαδημαϊκές έρευνες (διδακτορικές

διατριβές, διπλωματικές εργασίες), εγκρίνονται από τις προβλεπόμενες επιτροπές μετά από δημόσια υποστήριξη. Οι έρευνες που γίνονται ατομικά από τους επιστημονικούς υπευθύνους αξιολογούνται μέσω βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης και δημοσιεύσεων σε έγκυρα περιοδικά ή μέσω ανακοινώσεων σε συνέδρια.

2.2. Χρηματοδότηση της εκπαιδευτικής έρευνας

Παρά τις ποικίλες δραστηριότητες των ερευνητικών ιδρυμάτων μας, η εκπαιδευτική έρευνα στην Ελλάδα ατροφεί, λόγω ανεπαρκούς χρηματοδότησης. Η χαμηλότερη χρηματοδότηση σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο φαίνεται σε πολλά επίπεδα. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat το 2004 για την έρευνα γενικά η Ελλάδα δαπάνησε το 0,61% του Α.Ε.Π. (οι χώρες της Ε.Ε., κατά μέσο όρο, το 1,84% αντίστοιχα και ειδικά η Φινλανδία το 3,46%). Το μέρος από τα ερευνητικά κονδύλια που διατέθηκαν για εκπαιδευτική έρευνα στην Ελλάδα ήταν μόλις το 0,24% (κατά μέσο όρο στην Ευρώπη το 0,5%). Για την εκπαίδευση γενικά στην Ελλάδα δόθηκε το 2000 (Eurostat) το 3,79% του Α.Ε.Π. (στις χώρες της Ε.Ε., κατά μέσο όρο, το 4,94%). Από τα κονδύλια για την εκπαίδευση όμως περίπου το 0,03% του Α.Ε.Π αφορά στην εκπαιδευτική έρευνα, ενώ το αντίστοιχο μέσο ποσοστό για την Ε.Ε. είναι 0,19%. Το 2003 η ετήσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά μαθητή (μέχρι και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) ήταν για την Ελλάδα 4.525 –(για τις χώρες της Ε.Ε. 5.532–, κατά μέσο όρο, αντίστοιχα και ειδικά για τη Φινλανδία 5.811–). Πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι έμμεσα επιδοτείται από το Υπουργείο Παιδείας το ερευνητικό έργο που παράγουν εκπαιδευτικοί-μεταπτυχιακοί φοιτητές, που παίρνουν ένα ειδικό επίδομα και τις κανονικές τους αποδοχές. Ο αριθμός αυτών των εκπαιδευτικών σημειώνει αυξητική τάση την τελευταία δεκαετία, με έναν μέσο όρο τουλάχιστον 1000 ατόμων ανά έτος.

Η χαμηλή οικονομική υποστήριξη που παρέχεται στην εκπαιδευτική έρευνα στην Ελλάδα οφείλεται στο ότι αυτή είναι μακροπρόθεσμη-έμμεση επένδυση, δεν έχει συχνά αποδεκτή ποιότητα, ασκεί μικρή επίδραση στη χάραξη πολιτικής, διεξάγεται αποσπασματικά και όχι συντονισμένα, εμπλέκει επαγγελματίες πολλών ειδικοτήτων και απαιτεί πολύ εξειδικευμένο προσωπικό.

2.3. Συνεργασία - κοινή αντιμετώπιση - διάχυση πληροφορίας

Συνεργασία με διεθνείς φορείς επιτυγχάνεται μέσω της συμμετοχής της χώρας μας σε οργανισμούς όπως ο Ο.Ο.Σ.Α. και η U.N.E.S.C.O., στο

C.I.D.R.E.E. αλλά και στα πλαίσια ερευνητικών προγραμμάτων της E.E. και του Συμβουλίου της Ευρώπης (Σ.Ε.). Η Ελλάδα συμμετέχει επίσης σε 3 προγράμματα (Open Learning Media Environments and Cultures, Histories of Education και Postgraduate Network) από τα 23 διεθνή δίκτυα που έχουν συγκροτηθεί και συνεργάζονται σε διαφορετικά θέματα έρευνας στην εκπαίδευση.

Στο εσωτερικό, όμως, το έργο «Έρευνα 1997-2000» (Κ.Ε.Ε., 2002) διαπιστώνει έλλειψη συντονισμού μεταξύ των ερευνητικών φορέων και ανεπαρκή διάδοση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, με αποτέλεσμα την ελλιπή ενημέρωση ή και πλήρη άγνοια για το τι κάνουν οι υπόλοιποι. Συνέπεια αυτών είναι οι συχνές επικαλύψεις των ερευνητικών δραστηριοτήτων, η χαμηλή αποτελεσματικότητα και η διάσπαση του ερευνητικού δυναμικού που έχει η χώρα. Δεν υπάρχει κάποιος αποτελεσματικός μηχανισμός διάχυσης της πληροφορίας. Μάλιστα, η συνεργασία και η συνοχή στην αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών θεμάτων δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Παρατηρούνται περιπτώσεις κατά τις οποίες εκπονούνται παράλληλα δύο διδακτορικές διατριβές με το ίδιο θέμα σε δύο Τμήματα της ίδιας Σχολής.

Σε μια κριτική αξιολόγηση της κατάστασης της εκπαιδευτικής έρευνας στην Ελλάδα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας το 2000 (Χατζηδήμου, 2000), θεωρείται ότι η εκπαιδευτική έρευνα βρίσκεται στον σωστό δρόμο και όχι σε εμβρυϊκό στάδιο, αλλά τα πράγματα δεν είναι πολύ θετικά, γιατί δεν χρησιμοποιούνται όλες οι ερευνητικές μέθοδοι, δεν υπάρχουν διατυπωμένες υποθέσεις και δεν επιλέγουν οι ερευνητές αντιπροσωπευτικά δείγματα. Σε παρόμοιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Α. Γκότοβος (1997) του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων: «Η πρωτογενής παιδαγωγική γνώση που παράγεται από μέλη Δ.Ε.Π. των Π.Τ.Δ.Ε. συνιστά ένα ελάχιστο ποσοστό του συνολικού αριθμού των δημοσιεύσεων, ακόμη χειρότερα, η παρουσίαση των επιστημονικών θέσεων και απόψεων γνωστών παιδαγωγών σχετικά με τους προβληματισμούς στις Επιστήμες Αγωγής σπάνια είναι προσεγμένη και επαρκής».

Η διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνών επιτυγχάνεται με τη βοήθεια των ακόλουθων φορέων:

1. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Διαθέτει Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών, online ελληνικές βάσεις δεδομένων επιστήμης και τεχνολογίας, Δίκτυο Βιβλιοθηκών και αναλαμβάνει την ενημέρωση

Εθνικών Συλλογικών Καταλόγων. Αποτελεί το κεντρικό σημείο στη ροή της επιστημονικής και τεχνολογικής πληροφόρησης προς την επιστημονική, ερευνητική, εκπαιδευτική και επιχειρηματική κοινότητα της Ελλάδας. Μπορεί κανείς να αναζητήσει άρθρα, έρευνες, διατριβές ολοκληρωμένες ή σε εξέλιξη για οποιοδήποτε αντικείμενο.

2. Το Τμήμα Ερευνών, Τεκμηρίωσης και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας του Π.Ι. Έχει ολοκληρωθεί η καταγραφή και η συλλογή όλων των ερευνών, μελετών και εκδόσεων που έχουν γίνει από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ο στόχος είναι η δημοσίευση μιας βάσης δεδομένων με τα προϊόντα αυτά σε μορφή βιβλίου ή ιστοσελίδας, καθώς και η διαμόρφωση ενός χώρου πρόσβασης στη βιβλιοθήκη του Π.Ι. Το Τμήμα συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για την Εκπαίδευση (E.U.D.I.S.E.D.).
3. Περιοδικά ελληνικής εκπαιδευτικής αρθρογραφίας, όπως: Η *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών και Επιστημονικών θεμάτων* του Π.Ι. , *Ο Μέντορας* , *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, *Επιστήμες Αγωγής* κ.ά. Τα εισερχόμενα άρθρα στη Βιβλιοθήκη του Π.Ι αποδελτιώνονται στο *Δελτίο Εκπαιδευτικής Αρθρογραφίας*, το οποίο εκδίδεται από το Π.Ι. σε δύο τεύχη τον χρόνο.
4. Το Διαδίκτυο. Συμβάλλει στη διάχυση της ελληνικής εκπαιδευτικής έρευνας μέσω ηλεκτρονικών περιοδικών.
5. Κέντρο Εκπαιδευτικών Ερευνών. Έχει εκδώσει σε CD-ROM την καταγραφή και κατάταξη των διδακτορικών διατριβών για εκπαιδευτικά θέματα ανά πεδίο.

2.4. Αξιοποίηση - εφαρμογή των αποτελεσμάτων

Μετά από όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στο εύλογο συμπέρασμα ότι η αξιοποίηση της έρευνας σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής υστερεί σημαντικά. Ο θεσμικός ρόλος των πανεπιστημιακών τμημάτων τελειώνει με τη δημοσίευση και η αξιοποίηση της έρευνας επαφίεται στις εκπαιδευτικές αρχές. Κάποιες από τις έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στο ίδιο το Π.Ι. οδήγησαν σε προτάσεις και πιλοτικές εφαρμογές που δεν έτυχαν συνέχειας, γιατί δεν υπάρχει θεσμικός τρόπος ελέγχου και αξιολόγησης ούτε σχεδιασμός μηχανισμών ανατροφοδότησης και αξιοποίησης των ευρημάτων από το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η απουσία εθνικού συντονιστικού φορέα με αποστολή την υποβοήθηση συνεργασίας μεταξύ των ερευνητικών φορέων και την προβολή και

αξιοποίηση της έρευνας που γίνεται, τονίζεται και στο έργο «Έρευνα 1997-2000» του Κ.Ε.Ε.. Οι λόγοι για τη μη αξιοποίηση της εκπαιδευτικής έρευνας είναι η ταχύτητα των αλλαγών στα εκπαιδευτικά θέματα από τις πολιτικές αποφάσεις, η δυσπιστία απέναντι στην εγκυρότητα των ερευνών αυτών και η μη προβολή των αποτελεσμάτων των καλών ερευνών. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, η μη αξιοποίηση της υπάρχουσας έρευνας και η έλλειψη ερευνών για την αποτίμηση των εκάστοτε εκπαιδευτικών μέτρων συντελούν στις αντιφάσεις και αδυναμίες της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Από τα προηγούμενα φαίνεται ότι θα αρθούν πολλές αντιφάσεις και αδυναμίες της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής με την θεσμοθέτηση ενός κεντρικού συντονιστικού φορέα για την προβολή και αξιοποίηση της εκπαιδευτικής έρευνας με τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Να καταγράφει, να αξιολογήσει και να κοινοποιήσει τις υπάρχουσες έρευνες, να επιλέξει θεματολογία-προτεραιότητες, να σχεδιάσει τις απαραίτητες μελλοντικές έρευνες για την αξιοποίηση των υπαρχουσών.
- Να έχει την ευθύνη: μελέτης της σκοπιμότητας, συντονισμού, ανατροφοδότησης και αξιολόγησης κάθε μελλοντικής έρευνας.
- Να εγκρίνει και να διανείμει τα κονδύλια και να συνδράμει με τεχνική υποστήριξη.
- Να προωθεί τη διάδοση και την πρόσβαση στα αποτελέσματα των ερευνών.
- Να συντονίζει την αξιοποίηση και εφαρμογή της έρευνας.

Η υποδομή και η εμπειρία του Π.Ι. και του Κ.Ε.Ε. τα καθιστούν απαραίτητα συστατικά του εν λόγω φορέα.

Πάντως είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα στη χώρα μας να υλοποιηθούν άμεσα οι ακόλουθες προτάσεις:

α. Χρηματοδότηση της εκπαιδευτικής έρευνας

Η σταδιακή και ταχεία σύγκλιση με τον μέσο όρο χρηματοδότησης της εκπαιδευτικής έρευνας στις χώρες της Ε.Ε. είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει ακρογωνιαίος λίθος της κυβερνητικής πολιτικής ως προς τη χορήγηση ερευνητικών κονδυλίων.

β. Θεματολογία - προτεραιότητες της εκπαιδευτικής έρευνας

Η επιλογή της θεματολογίας στην εκπαιδευτική έρευνα αποτελεί επίσης βασικό κριτήριο για την αποτελεσματικότητά της. Οι έρευνες που προγραμματίζονται πρέπει να εναρμονίζονται με τις ανάγκες της πραγματικότητας και να αποφεύγεται η άσκοπη αλληλοκάλυψη σε υπερερευνημένα θέματα.

γ. Συνεργασία - Κοινή αντιμετώπιση - Διάχυση πληροφορίας

Με την αποτελεσματική διάχυση της πληροφορίας αποφεύγεται η αλληλοεπικάλυψη, ενισχύεται η επανατροφοδότηση και εμμέσως η αξιολόγηση των ερευνών (π.χ. βάσει επισκεψιμότητας άρθρων, σχολίων από τους ενδιαφερομένους κ.λ.π.). Η διάχυση αυτή θα ενισχυθεί σημαντικά με:

1. Τη στήριξη της πρόσβασης στα ερευνητικά αποτελέσματα και στα τρέχοντα έργα με τρόπο συστηματικό.
2. Την επέκταση αλλά και την πληρέστερη ενημέρωση των ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων του Π.Ι. και των άλλων φορέων σύμφωνα τα διεθνή πρότυπα (π.χ. British Education Research Association): www.bera.ac.uk.
3. Την προβολή της συμμετοχής της Ελλάδας στον κατάλογο P.E.R.I.N.E.
4. Την παροχή δυνατότητας πρόσβασης στο *Δελτίο Εκπαιδευτικής Αρθρογραφίας* και παραγγελίας άρθρων (κατά το πρότυπο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών) στους εκπαιδευτικούς.

Θα μπορούσε μεσοπρόθεσμα να οργανωθεί και ένα σύστημα διάχυσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων μέσω ημερίδων, συνεδρίων προς εκπαιδευτικούς, στελέχη και διαμορφωτές πολιτικής. Οι συζητήσεις που θα ακολουθούν είναι πολύ σημαντικές για την επανατροφοδότηση μεταξύ διεκπεραιωτών και διαμορφωτών. Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διεξαγωγή έρευνας στα σχολεία πρέπει να θεσμοθετηθεί, να ενισχυθεί και να οικοδομηθεί η ικανότητα των ίδιων των εκπαιδευτικών για μια επιστημονικά διερευνητική θεώρηση. Αυτή η συμμετοχή και επανατροφοδότηση μπορεί επίσης να επιτευχθεί σε διαρκή κλίμακα με τη δυνατότητα διαδραστικής αλληλεπίδρασης στους ηλεκτρονικούς ιστότοπους που αναφέρθηκαν παραπάνω, ώστε να κατατίθενται σχόλια και να γίνεται διάλογος χωρίς χωρικούς ή χρονικούς περιορισμούς. Επίσης προτείνεται συνεργασία ερευνητών-εκπαιδευτικών σε μεγάλη κλίμακα μέσω δικτύωσης σχολείων, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, δημιουργία γνώσης από εκπαιδευτικούς, συμμετοχή εκπαιδευτικών στη διεξαγωγή έρευνας στα σχολεία. Με αυτούς τους τρόπους εξοικειώνονται οι εκπαιδευτικοί με τα αποτελέσματα ερευνών και την εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική πράξη.

Η διαδραστική ηλεκτρονική επικοινωνία μέσω των ιστότοπων (π.χ. μέσω χώρου σχολίων και προτάσεων στον ηλεκτρονικό ιστότοπο), καθώς και οι ημερίδες και επιμορφώσεις θα επιτρέψουν στους εκπαιδευτικούς να προτείνουν θέματα από την καθημερινή νεοελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα που χρήζουν διερεύνησης.

δ. Αξιοποίηση - εφαρμογή των αποτελεσμάτων

Η αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην εκπαιδευτική πράξη και στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι βασικό κριτήριο για την αποτελεσματική εκπαιδευτική έρευνα. Θα πρέπει, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πλέον πρότυπα, να υιοθετηθεί η στάση της τεκμηρίωσης των πολιτικών αποφάσεων και μεταρρυθμίσεων με μελέτες και ερευνητικά αποτελέσματα. Επίσης είναι σημαντική και η ανατροφοδότηση για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά τα ερευνητικά αποτελέσματα όταν εφαρμοσθούν. Γι' αυτόν τον λόγο τα διάφορα προγράμματα που πραγματοποιούνται θα πρέπει να δοκιμάζονται και αξιολογούνται σε μία πιλοτική φάση, αρχικά και στη συνέχεια μετά την ανατροφοδότηση. Στην κατεύθυνση της τεκμηρίωσης, αξιολόγησης των πιλοτικών ερευνών, ανατροφοδότησης και εφαρμογής στην πράξη η άμεση ανάπτυξη θεσμοθετημένων διαύλων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ Π.Ι. και Κ.Ε.Ε. θα βοηθήσει σημαντικά.

3. Κριτική ανασκόπηση και προβληματισμοί

Προκειμένου η εκπαιδευτική έρευνα να αποτελέσει εργαλείο χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής ή η εκπαιδευτική πολιτική να χαράσσεται βάσει ερευνητικών αποτελεσμάτων, θα πρέπει να αποκτήσει και η ίδια κύρος. Τούτο βέβαια εξαρτάται πρωτίστως από έναν γενικό σχεδιασμό για μια ερευνητική εκπαιδευτική πολιτική στην οποία θα διατίθενται προς τούτο και οι απαιτούμενοι οικονομικοί πόροι.

Ωστόσο από την προηγηθείσα ανάλυση για την κατάσταση που υπάρχει σήμερα στη χώρα μας σχετικά με την εκπαιδευτική έρευνα, τα ζητήματα που επηρεάζουν την ποιότητά της φαίνεται πως έχουν να κάνουν με:

- Τη θεματολογία της εκπαιδευτικής έρευνας, αφού σε πολλές περιπτώσεις είναι ασύμβατη με την πράξη αλλά και τη διεθνή εμπειρία.
- Την εφαρμοσιμότητα των αποτελεσμάτων της έρευνας.
- Την αλληλεπίδραση μεταξύ ερευνητή και εκπαιδευτικού.
- Την αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων.
- Τη διάχυση ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Η προσπάθεια για ποιοτική αναβάθμισή της σχετίζεται άμεσα με τις απόψεις και αντιλήψεις που διαμορφώνονται σχετικά με αυτήν –πάνω στα συγκεκριμένα ζητήματα– από τους συντελεστές της εκπαιδευτικής

πολιτικής αλλά και από τους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία με πιο άμεσο τρόπο. Από τους συντελεστές που διαμορφώνουν την καθημερινότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας έχει ιδιαίτερη αξία η διερεύνηση των δυνατοτήτων που διαμορφώνονται στη βάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας που συντελείται στη σχολική μονάδα. Αποτελεί βασική προϋπόθεση ότι η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαιδευτικής έρευνας θα πρέπει να στηρίζεται σε καλά ενημερωμένους εκπαιδευτικούς. Έτσι τα ερωτήματα σχετικά με την εκπαιδευτική έρευνα απευθύνονται:

- στους Διευθυντές σχολικών μονάδων,
- στους Σχολικούς Συμβούλους,
- στους Υπευθύνους Σχολικών Δραστηριοτήτων,
- στους εκπαιδευτικούς,

με στόχο:

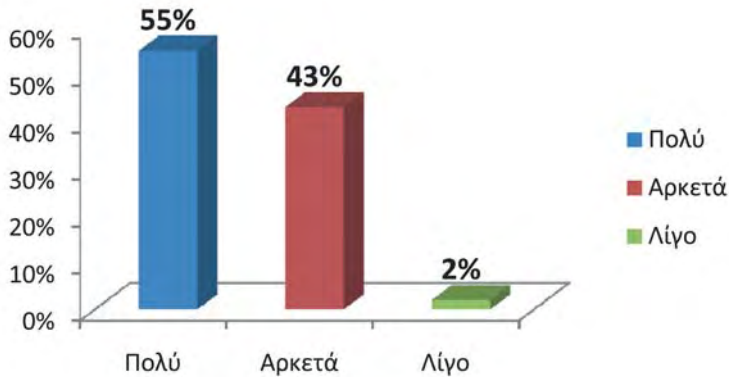
- τη διερεύνηση της στάσης τους απέναντι στις εκπαιδευτικές έρευνες,
- τον βαθμό ενημέρωσής τους σε θέματα εκπαιδευτικών ερευνών και την πρακτική αξιοποίησή τους,
- τη θεματολογία των ερευνητικών δραστηριοτήτων, και κυρίως
- τις πηγές που επιλέγουν για την πληροφόρησή τους, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερη η διαδικασία επιλογής και οργάνωσης ενός συστήματος πληροφόρησης για την καλύτερη διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο κείμενο που ακολουθεί αναλύονται τα δεδομένα της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας για την εκπαιδευτική έρευνα. Τα δεδομένα αυτά προέκυψαν από τα σχετικά ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε: Διευθυντές σχολικών μονάδων, Σχολικούς Συμβούλους, Υπευθύνους Σχολικών Δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικούς (ποσοτική έρευνα), καθώς και από τις κατευθύνσεις των ερωτημάτων κατά τις συνεντεύξεις (ποιοτική έρευνα). Η διαμόρφωση των παραπάνω ερωτήσεων της έρευνας στηρίχθηκε στη βιβλιογραφική μελέτη για την εκπαιδευτική έρευνα.

1. Διευθυντές Σχολικών Μονάδων

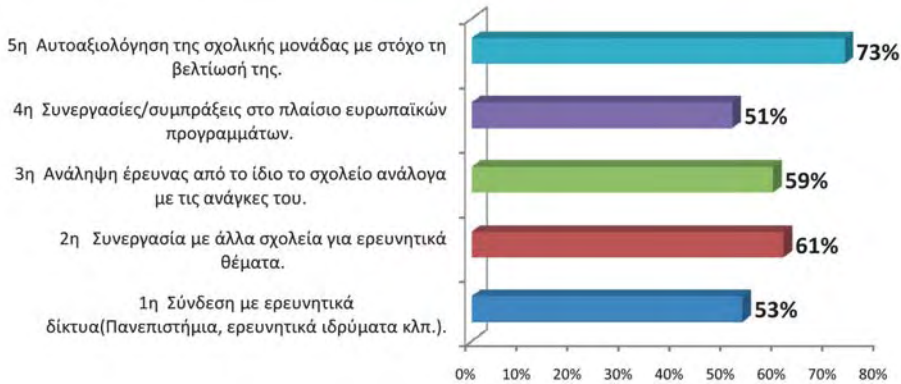
Γράφημα 1
Πόσο σημαντικό θεωρείτε να συμμετέχει το σχολείο σας σε εκπαιδευτικές έρευνες;

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Διευθυντών απάντησε ότι θεωρεί πολύ σημαντική τη συμμετοχή του σχολείου σε εκπαιδευτικές έρευνες. Αν συνυπολογίσουμε και το ποσοστό αυτών που τη θεωρούν αρκετά σημαντική, διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Διευθυντών (98%) αναγνωρίζει την αναγκαιότητα διεξαγωγής εκπαιδευτικών ερευνών και τη χρησιμότητά τους.

Οι Διευθυντές που επέλεξαν ως απάντηση το «αρκετά» εκτιμάται ότι εκφράζουν επιφυλάξεις που έχουν να κάνουν με τη συνέχεια και τη συνέπεια του συστήματος ανάληψης και διεκπεραίωσης των ερευνών, τη θεματολογία τους και κυρίως, με τη διαδικασία διάχυσης των αποτελεσμάτων τους.

Γράφημα 2
Ποιες από τις παρακάτω ερευνητικές διαδικασίες θεωρείτε πιο σημαντικές για τη σχολική μονάδα;
 [Επιλέξτε τις τρεις (3) πιο σημαντικές]

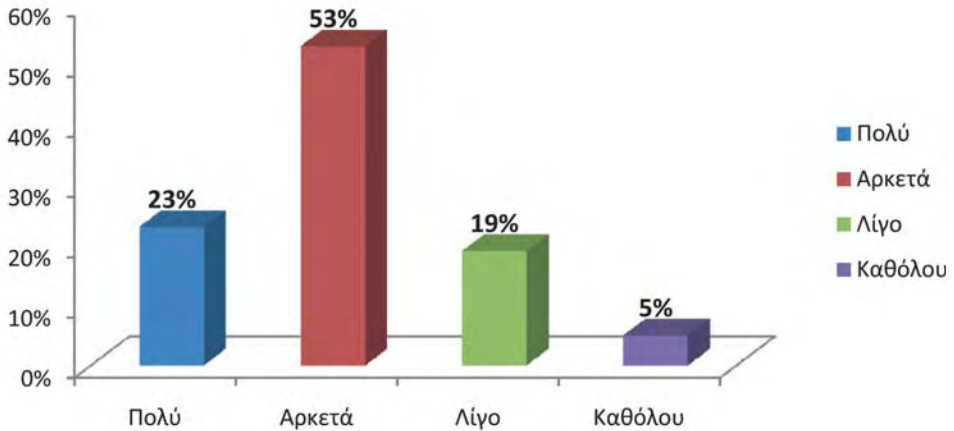

Η 5^η ερευνητική δραστηριότητα (*αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας*) συγκεντρώνει την πρώτη προτίμηση των ερωτηθέντων, ενώ η 3^η ερευνητική δραστηριότητα (*ανάληψη έρευνας από το ίδιο το σχολείο*) συγκεντρώνει την τρίτη προτίμηση των ερωτηθέντων. Το γεγονός ότι είναι ερευνητικές δραστηριότητες που έχουν ως αναφορά δράσεις της ίδιας της σχολικής μονάδας φανερώνει αφ' ενός μεν την έλλειψη μηχανισμών αυτοαξιολόγησης και αφ' ετέρου την ανάγκη για μεγαλύτερη δραστηριοποίηση και συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας.

Σημαντικά ποσοστά συγκεντρώνουν οι δραστηριότητες που αφορούν συνεργασίες του σχολείου για ερευνητικά θέματα, γεγονός που φανερώνει τη διάθεση των Διευθυντών, το σχολείο να μην παραμείνει «κλειστό» και μονομερώς προσανατολισμένο στη διαδικασία υλοποίησης των Αναλυτικών Προγραμμάτων, αλλά να κινητοποιεί και να διευρύνει τους ορίζοντες όλων των μελών της σχολικής κοινότητας. Αναδεικνύεται και η ανάγκη για επικοινωνία των σχολείων, στοιχείο που χαρακτηρίζει μεταξύ άλλων το ποιοτικό σχολείο.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι οι ερωτηθέντες εκτιμούν περισσότερο την ανατροφοδότηση από εκείνους που άμεσα σχετίζονται με το σχολείο, όπως μέσω της αυτοαξιολόγησης ή συνεργασίας με άλλα σχολεία, παρά από χώρους όπως πανεπιστημιακά ιδρύματα (τέταρτη επιλογή), τους οποίους ενδεχομένως θεωρούν απομακρυσμένους από τη σχολική πραγματικότητα. Εξάλλου η ανάγκη για έρευνες με περιεχόμενο κοντά στη σχολική καθημερινότητα και εφαρμόσιμα αποτελέσματα συναντάται και παρακάτω στις στάσεις των εκπαιδευτικών.

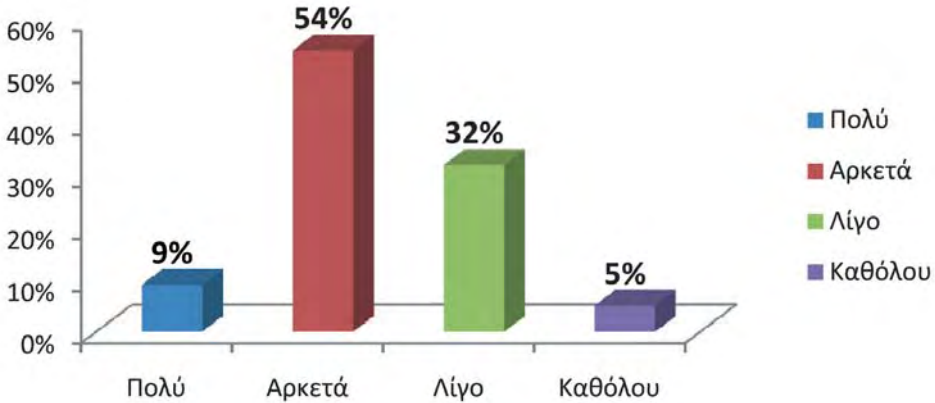
Γράφημα 3
Πόσο ενημερωμένος/η θεωρείτε ότι είστε για την εκπαιδευτική έρευνα που πραγματοποιείται στο αντικείμενο της αρμοδιότητας σας;

2. Υπεύθυνοι Σχολικών Δραστηριοτήτων

Το 76% των εμπλεκομένων είναι επαρκώς ενημερωμένο σε ερευνητικά θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητές του. Το 24% των ερωτηθέντων (δηλαδή 1 στους 4) απάντησε λίγο/καθόλου ενημερωμένος/η. Πρόκειται για ένα μεγάλο ποσοστό ερωτηθέντων που ίσως θεωρεί ότι δεν χρειάζεται να ενημερωθεί, αφού δεν είναι αναγκαία η ενημέρωση για την επαρκή τέλεση των καθηκόντων του. Φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί αυτοί δεν αποδέχονται ως μέσο πληροφόρησης και βελτίωσης της ποιότητας του έργου τους την ενημέρωση σε ερευνητικά θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητές τους.

Γράφημα 4
Πόσο ενημερωμένος /η θεωρείτε ότι είστε για την εκπαιδευτική έρευνα που πραγματοποιείται στην Παιδαγωγική Επιστήμη;

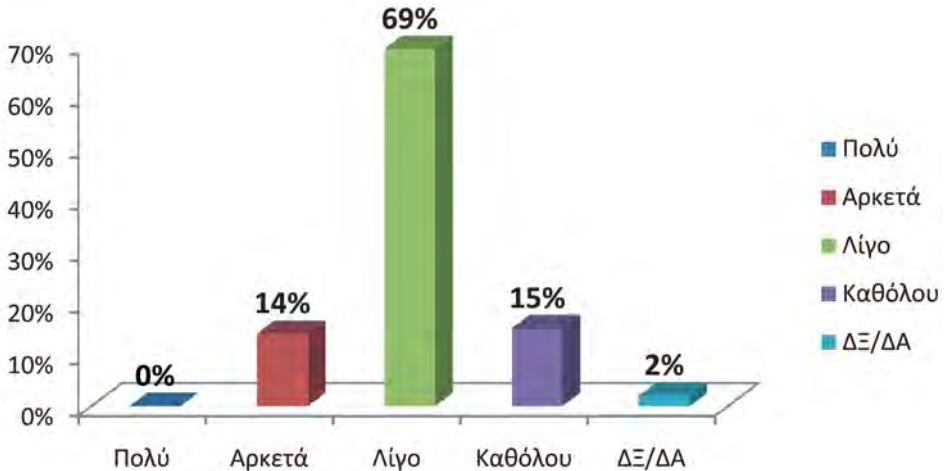

Και στην ερώτηση αυτή εμφανίζεται το ίδιο σχεδόν ποσοστό (54%) να αντιπροσωπεύει τους αρκετά ενημερωμένους Υπευθύνους, ενώ το ποσοστό των πολύ ενημερωμένων φτάνει μόλις το 9%. Το 32% εμφανίζεται να έχει ελλιπή ενημέρωση. Συνεκτιμώντας τα ανωτέρω, καταλήγουμε σε μια σαφή υποχώρηση του ενδιαφέροντος των Υπευθύνων για έρευνες που το αντικείμενό τους δεν άπτεται των άμεσων καθηκόντων τους.

Αξιοσημείωτη διαφορά σημειώνεται στα ποσοστά ενημέρωσης *πολύ/αρκετά* μεταξύ ανδρών και γυναικών τόσο στο αντικείμενο της αρμοδιότητας (68% και 80% αντίστοιχα) όσο και στην Παιδαγωγική Επιστήμη (53% και 69% αντίστοιχα).

Γράφημα 5

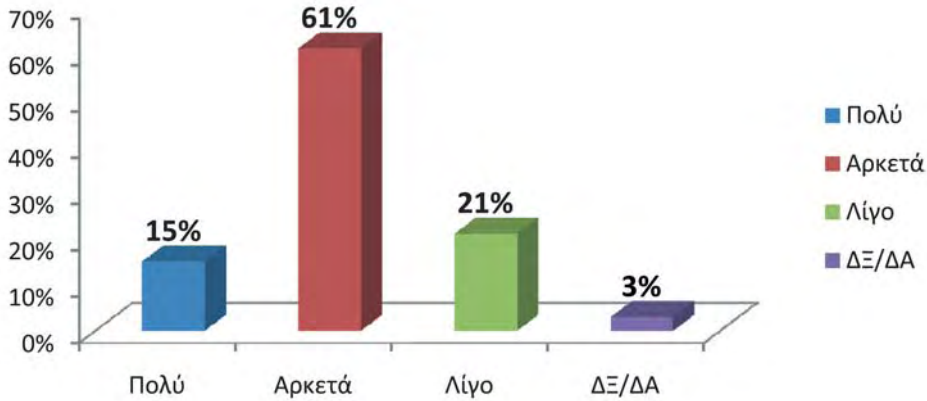
Πόσο ενημερωμένοι εκτιμάτε ότι είναι οι εκπαιδευτικοί της περιφέρειάς σας σχετικά με τα αποτελέσματα εκπαιδευτικών ερευνών;

Η εκτίμηση των Υπευθύνων όπως προέκυψε από τις απαντήσεις τους είναι ότι το 69% των εκπαιδευτικών είναι *λίγο* ενημερωμένο για τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών ερευνών. Στο ανωτέρω ποσοστό, αν συνυπολογιστεί και αυτό των *καθόλου* ενημερωμένων, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα μιας γενικότερης αδυναμίας στο σύστημα διάχυσης των αποτελεσμάτων των ερευνών στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι το ποσοστό των *καθόλου* ενημερωμένων εκπαιδευτικών, σύμφωνα με την εκτίμησή των Υπευθύνων, είναι 15%, ενώ το ποσοστό των ίδιων των Υπευθύνων οι οποίοι δεν είναι *καθόλου* ενημερωμένοι ανέρχεται στο 5%. Ο τριπλασιασμός αυτός δηλώνει πως όσο μεταφερόμαστε από το επίπεδο των στελεχών στο επίπεδο των εκπαιδευτικών της σχολικής τάξης πολλαπλασιάζονται οι αδυναμίες του συστήματος διάχυσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Ίσως μέσω της επιμόρφωσης να γίνει σαφές ότι η εκπαιδευτική έρευνα τους αφορά και τους χρησιμεύει στην καθημερινή πρακτική τους. Διαφορά εκτίμησης υπάρχει επίσης στην περίπτωση των *λίγο/καθόλου* ενημερωμένων εκπαιδευτικών των οποίων το ποσοστό, σύμφωνα με τους Υπευθύνους, φτάνει στο 86%, ενώ οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν για τον εαυτό τους ότι είναι κατά 62% *λίγο/καθόλου* ενημερωμένοι. Αν θεωρήσουμε όμως ότι οι ίδιοι οι Υπεύθυνοι εμφανίζονται σε ποσοστό 24% και 37% *λίγο/καθόλου* ενημερωμένοι για το αντικείμενό τους και την Παιδαγωγική Επιστήμη αντίστοιχα, οι εκτιμήσεις τους για τις γνώσεις των εκπαιδευτικών θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με επιφύλαξη.

Γράφημα 6
Σε ποιον βαθμό αξιοποιείτε τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών ερευνών στο έργο σας;

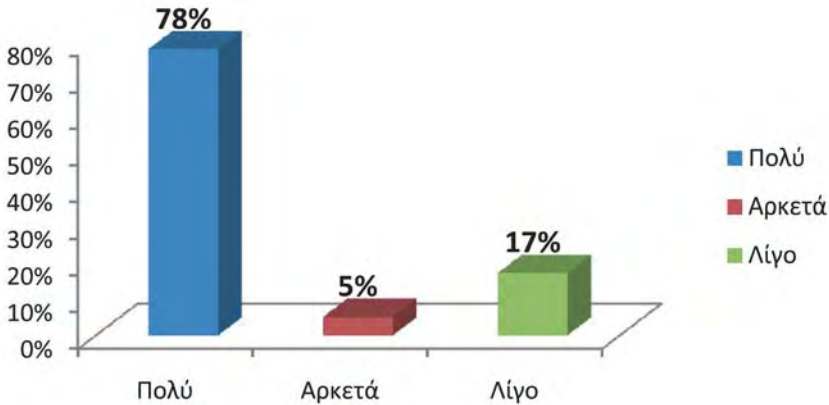

Ο βαθμός αξιοποίησης κρίνεται ικανοποιητικός, αφού, σύμφωνα με τις απαντήσεις, το 76% των Υπευθύνων χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα *πολύ/αρκετά* και εμφανίζεται να υπάρχει συμφωνία με το αντίστοιχο ποσοστό των ενημερωμένων για τις εκπαιδευτικές έρευνες που η θεματολογία τους έχει άμεση σχέση με τις αρμοδιότητές τους. Τα ποσοστά αξιοποίησης των αποτελεσμάτων σε βαθμό *πολύ/αρκετά* διαφέρουν ανάλογα με τα έτη υπηρεσίας (81% για λιγότερα από 20 έτη, 71% για περισσότερα από 20 έτη υπηρεσίας), γεγονός που δείχνει ότι με τον χρόνο ο εκπαιδευτικός βασίζεται περισσότερο στην εμπειρία του. Φαίνεται ότι η εμπειρία αρχίζει να παίζει όλο και πιο σπουδαίο ρόλο στις αντιλήψεις και πρακτικές του κάθε εκπαιδευτικού.

3. Σχολικοί Σύμβουλοι

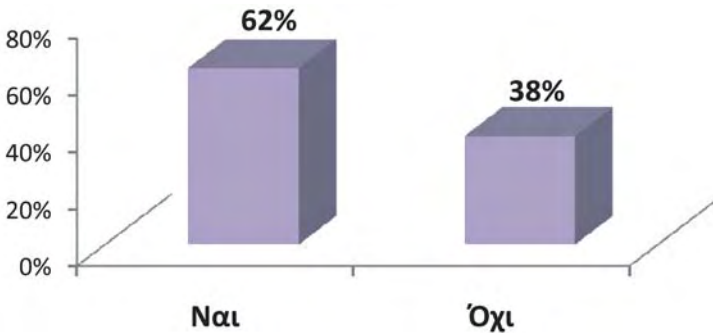
Οι Σχολικοί Σύμβουλοι σε ποσοστό 78% απάντησαν ότι θεωρούν *πολύ* σημαντική τη διεξαγωγή εξειδικευμένων εκπαιδευτικών ερευνών, διαπίστωση που αποτυπώνει την ανάγκη τους για ανατροφοδότηση, προκειμένου και μέσω της αξιοποίησης των ερευνών να βελτιώνουν την ποιότητα του έργου τους. Ένα μη αμελητέο ποσοστό όμως, 17%, δεν θεωρεί σημαντική τη διεξαγωγή έρευνας στον τομέα ειδικότητας, γεγονός που θα πρέπει να προβληματίζει ως προς την επιστημονική και παιδαγωγική προσέγγιση του γνωστικού τους αντικειμένου, ενώ ταυτόχρονα δείχνει ότι αυτό το ποσοστό των Σχολικών Συμβούλων λειτουργεί

Γράφημα 7
Πόσο σημαντική θεωρείτε τη διεξαγωγή εκπαιδευτικής έρευνας στον τομέα της ειδικότητάς σας;

πλέον με βάση την εμπειρία που έχει αποκτήσει. Δηλαδή, η εμπειρία παίζει πλέον καθοριστικό ρόλο στην εκτέλεση των καθηκόντων τους.

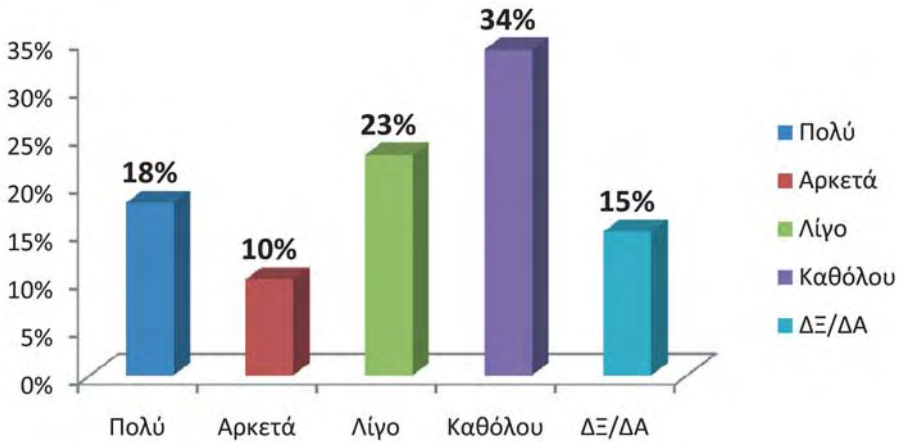
Γράφημα 8
Έχετε πραγματοποιήσει εκπαιδευτική έρευνα στα σχολεία της περιφέρειάς σας κατά τη διάρκεια της θητείας σας;

Το 62% των Σχολικών Συμβούλων απάντησε καταφατικά στο ερώτημα. Αυτό εκφράζει την προσπάθειά τους να δράσουν και ως ερευνητές στην περιοχή ευθύνης τους. Εκτιμάται ότι θα προκύψουν πολλαπλά οφέλη από την εν λόγω δραστηριότητα των Σχολικών Συμβούλων, όπως επιλογή θεματολογίας ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες των συγκεκριμένων περιοχών, συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και λύσεις-προτάσεις πρακτικά εφαρμόσιμες και αποτελεσματικές.

Αν ναι, σε ποιο βαθμό αντιμετωπίσατε τα παρακάτω προβλήματα κατά τη διενέργεια της έρευνάς σας;

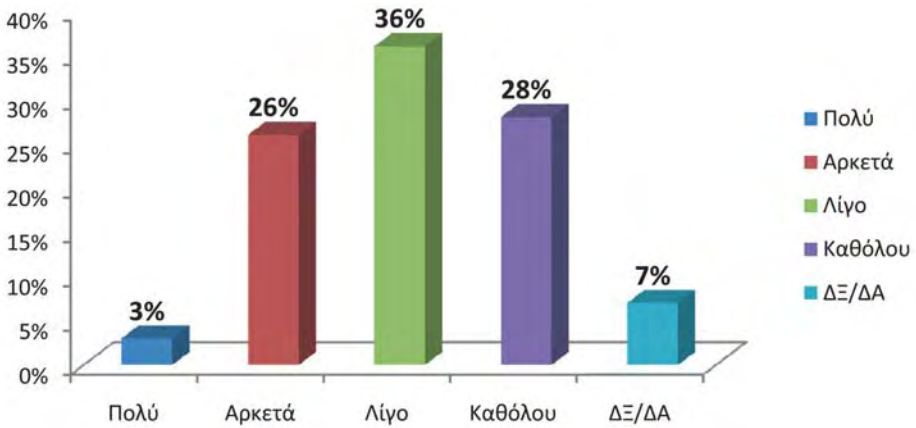
Γράφημα 9
Αδιαφορία των υπεύθυνων φορέων για τη διενέργεια της έρευνας και την παροχή στήριξης;

Το 28% των υπεύθυνων φορέων (ΥΠ.Ε.Π.Θ, Π.Ι., Προϊστάμενοι Γραφείων, Διευθυντές σχολείων κ. ά.), σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, εμφανίζεται να μη στηρίζει ή να αδιαφορεί για τη διενέργεια έρευνας τέτοιου τύπου. Αυτό ενδέχεται να οφείλεται στο εξειδικευμένο θέμα της, στον αποσπασματικό της χαρακτήρα και στην έλλειψη κεντρικού συντονισμού από κάποιο φορέα που θα της προσέδιδε κύρος. Πάντως, ως ποσοστό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό, αν αναλογισθεί κανείς ότι προέρχεται από υπεύθυνους φορείς, αφού τούτο υποδηλώνει έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διεξαγωγή ερευνών.

Το 15% των Σχολικών Συμβούλων δεν απάντησε στο παραπάνω ερώτημα, γεγονός που δημιουργεί ερωτήματα για τους λόγους για τους οποίους αρνήθηκαν να διασαφηνίσουν τη θέση τους ως προς τη στάση που τήρησαν οι φορείς σε σχέση με την έρευνά τους.

Γράφημα 10
Έλλειψη συνεργασίας εκ μέρους των εκπαιδευτικών

Το 64% *λίγο/καθόλου* των εκπαιδευτικών συνεργάζεται ικανοποιητικά στη διαδικασία διεξαγωγής εξειδικευμένων ερευνών, γεγονός που φανερώνει την επιθυμία του να συμβάλλει ουσιαστικά στην ερευνητική διαδικασία. Το ποσοστό αυτό συμφωνεί με το 58% των εκπαιδευτικών που δηλώνει πως επιθυμεί *πολύ/αρκετά* τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων στα σχολεία, συνεπώς η στάση των εκπαιδευτικών είναι σε μεγάλο βαθμό θετική και συνεργατική. Ταυτόχρονα προσβλέπουν και στην κοινοποίηση των αποτελεσμάτων και στην ενημέρωσή τους από τον Σύμβουλο-ερευνητή.

Γράφημα 11
Έλλειψη θεσμικού πλαισίου για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Το 69% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η έλλειψη θεσμικού πλαισίου αξιοποίησης (σε διάφορα επίπεδα) δημιουργεί προβλήματα στη διεξαγωγή της έρευνας. Το γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος των εκπαιδευτικών, δείχνει θετική στάση συνεργασίας για τη διεξαγωγή ερευνών (τούτο επιβεβαιώνεται και από τις στάσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών όπως φαίνεται παρακάτω) θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς αντικατοπτρίζει τη διάθεσή τους για βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου.

4. Εκπαιδευτικοί

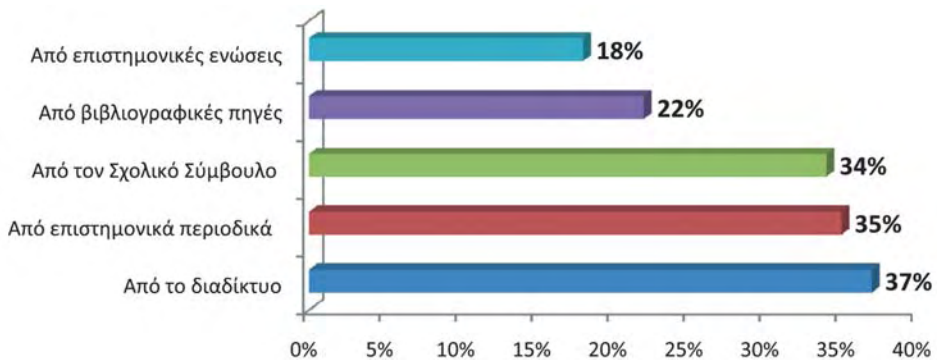
Στην έρευνα έλαβαν μέρος 971 εκπαιδευτικοί, εκ των οποίων το 48% ανήκει στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και το υπόλοιπο στη Δευτεροβάθμια. Οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε Γυμνάσια ανέρχονται στο 27%, έναντι 18% εκείνων που διδάσκουν σε Λύκεια και 7% όσων υπηρετούν στην Τ.Ε.Ε., εκπαιδευτικοί στην πλειονότητά τους Τεχνολογικών Ειδικοτήτων. Τα 2/3 του συνόλου των εκπαιδευτικών υπηρετούν σε σχολεία που βρίσκονται σε αστικά κέντρα. Οι ερωτήσεις που τους τέθηκαν σχετικά με τις εκπαιδευτικές έρευνες επιδιώκουν να διερευνήσουν τον βαθμό ενημέρωσής τους, την πηγή ενημέρωσης που επιλέγουν, την αξιοποίηση των ερευνητικών συμπερασμάτων στην εκπαιδευτική πράξη, καθώς και τη διάθεση συμμετοχής τους σε μελλοντικές εκπαιδευτικές έρευνες.

Πίνακας 1: Πόσο ενημερωμένος/η θεωρείτε ότι είστε σχετικά με την εκπαιδευτική έρευνα που συντελείται;

Πόσο ενημερωμένος/η θεωρείτε ότι είστε σχετικά με την εκπαιδευτική έρευνα που συντελείται;	Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα από την αρχή της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας				Υπέρ/Κατά της αξιολόγησης		Βαθμίδα			
	Βάση	Ναι	Όχι	Δεν συμπληρώθηκε	Υπέρ	Κατά	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Τ.Ε.Ε.
	971	875	77	19	598	347	464	260	176	67
Πολύ	3%	3%	4%	5%	5%	1%	3%	3%	3%	3%
Αρκετά	35%	37%	21%	21%	38%	33%	41%	32%	30%	16%
Λίγο	48%	47%	58%	26%	45%	52%	46%	45%	54%	52%
Καθόλου	12%	11%	17%	16%	12%	12%	8%	17%	9%	27%
Δεν συμπληρώθηκε	2%	2%	0	32%	1%	2%	2%	2%	3%	1%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Πολύ+Αρκετά	38%	40%	25%	26%	43%	34%	44%	35%	33%	19%

Μόνο το 38% των εκπαιδευτικών απαντά ότι είναι *πολύ/αρκετά* ενημερωμένο σχετικά με τις εκπαιδευτικές έρευνες. Αυτό αποτυπώνει ελλιπή, περιστασιακή και αποσπασματική πληροφόρηση, μικρότερη στους εκπαιδευτικούς των Δημοτικών Σχολείων. Στους εκπαιδευτικούς των Δημοτικών Σχολείων το ποσοστό των ικανοποιητικά (*πολύ/αρκετά*) ενημερωμένων ανέρχεται στο 44%, ενώ υποχωρεί όσο ανεβαίνουμε τις βαθμίδες εκπαίδευσης (35% για εκπαιδευτικούς Γυμνασίου, 33% για εκπαιδευτικούς Λυκείου). Αισθητή μείωση εμφανίζει το ποσοστό στους εκπαιδευτικούς των Τ.Ε.Ε., υποχωρεί στο μισό (19%), με ταυτόχρονη εντυπωσιακή αύξηση του ποσοστού των *καθόλου* ενημερωμένων (27%). Ενδεχομένως οι εκπαιδευτικοί των οποίων η εργασία επικεντρώνεται περισσότερο στο γνωστικό αντικείμενο (όπως στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) παρά στη γενικότερη παιδαγωγική προσέγγιση (όπως στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση), εστιάζουν την προσοχή τους σε θέματα σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο. (Η ερώτηση αφορά στην ενημέρωση για την εκπαιδευτική έρευνα, όχι την έρευνα σε τομείς καθαρά ακαδημαϊκούς, όπως π.χ. Φυσική, Λογοτεχνία, στους οποίους οι καθηγητές ενδεχομένως αφιερώνουν χρόνο για ενημέρωση). Αντίστοιχα ποσοστά εμφανίζονται, με μικρές αποκλίσεις, στην παρακολούθηση από τους εκπαιδευτικούς επιμορφωτικών προγραμμάτων από την αρχή της σταδιοδρομίας τους, καθώς και στις απόψεις τους υπέρ της αξιολόγησης. Τα ανωτέρω οδηγούν στη διαπίστωση ότι οι εκπαιδευτικοί είναι διατεθειμένοι να συμμετάσχουν στην προσπάθεια για αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Γράφημα 12
Από πού ενημερώνεστε για την εκπαιδευτική έρευνα που πραγματοποιείται;

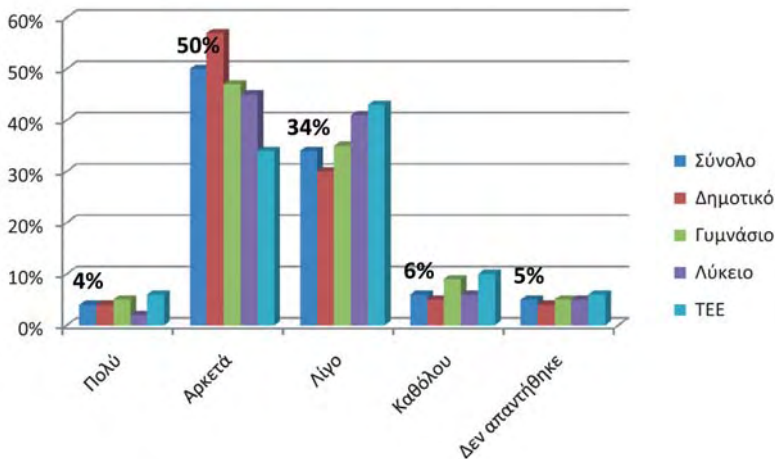

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις οι δημοφιλέστερες πηγές ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για την εκπαιδευτική έρευνα είναι: το Διαδίκτυο (37%), τα επιστημονικά περιοδικά (35%), ο Σχολικός Σύμβουλος (34%), και ακολουθούν οι άλλες πηγές ενημέρωσης με μικρότερα ποσοστά προτίμησης.

Η ενημέρωση από τον Σχολικό Σύμβουλο εμφανίζεται αυξημένη και φτάνει το 45% στους εκπαιδευτικούς των Δημοτικών, ενώ εμφανίζει υποχώρηση στους εκπαιδευτικούς των Γυμνασίων-Λυκείων (26%-23%) και υποχωρεί αισθητά στους εκπαιδευτικούς των Τ.Ε.Ε., στους οποίους μόλις το 13% ενημερώνεται από τους Σχολικούς Συμβούλους. Αυτό οφείλεται αφενός στις πολλές διαφορετικές ειδικότητες των Σχολικών Συμβούλων και στο μεγάλο πλήθος των σχολείων που τους αναλογούν και αφετέρου στις προτεραιότητές τους στον τομέα της ενημέρωσης των εκπαιδευτικών.

Η ενημέρωση των νέων εκπαιδευτικών από το Διαδίκτυο είναι αισθητά υψηλότερη και φτάνει το 57%, ενώ υστερεί στις επιλογές τους η ενημέρωση από επιστημονικά περιοδικά, με ποσοστό 27%. Στους παλαιότερους εκπαιδευτικούς (πάνω από 15 έτη) δημοφιλέστερη πηγή ενημέρωσης είναι τα επιστημονικά περιοδικά, με ποσοστό 40% ενώ το Διαδίκτυο, εμφανίζει αξιοσημείωτη υποχώρηση, αφού προτιμάται μόλις από το 23%. Είναι φανερό ότι αυτή η ποσοτική διαφοροποίηση στην επιλογή τρόπου ενημέρωσης, πέραν της κατάδειξης μιας γενικότερης έλλειψης ενσωμάτωσης της Νέας Τεχνολογίας στην εκπαιδευτική πρακτική των μεγαλύτερων σε ηλικία εκπαιδευτικών, είναι αντανάκλαση και της ποιοτικά διαφορετικής ταχύτητας με την οποία γίνεται η προσέγγιση και αξιοποίηση της πληροφορίας.

Γράφημα 13
Σε ποιον βαθμό αξιοποιείτε τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών
ερευνών στη διδασκαλία σας;

Τα αποτελέσματα των ερευνών αξιοποιούνται «πολύ-αρκετά» από το 54% των εκπαιδευτικών, γεγονός που φανερώνει ότι η πλειοψηφία των διδασκόντων εκπαιδευτικών αγωνιά, αναζητά, ενδιαφέρεται να οδηγήσει μέσα από νέους δρόμους τους μαθητές στην κατάκτηση της γνώσης.

- Σαφής είναι η υπεροχή στη χρήση των αποτελεσμάτων των ερευνών από την πλευρά των εκπαιδευτικών που εργάζονται στον χώρο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι τα αξιοποιούν κατά 61%. Σ' αυτό συντελεί ενδεχομένως και η επαρκέστερη ενημέρωσή τους από τους Σχολικούς Συμβούλους. Μέσω της συζήτησης και της καθοδήγησής των Σχολικών Συμβούλων οι εκπαιδευτικοί εξοικειώνονται με τα αποτελέσματα των ερευνών και την εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική πράξη.
- Μια ιδιαίτερα αισθητή υποχώρηση εμφανίζεται στην ικανοποιητική χρήση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στον χώρο των εκπαιδευτικών των Τ.Ε.Ε., όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι 40%. Αυτό οφείλεται κυρίως στις ιδιαιτερότητες αυτών των σχολικών μονάδων, σε συνδυασμό με ανεπάρκειες στο σύστημα διάχυσης και ανατροφοδότησης, που δυσχεραίνουν την εφαρμογή της νέας γνώσης ως νέας πρακτικής.
- Το κύριο πρόβλημα, τελικά, εντοπίζεται στην έλλειψη ενημέρωσης και συνεργασίας, προκειμένου τα αποτελέσματα των ερευνών αφενός να κοινοποιηθούν σε όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα των

Το ποσοστό των εκπαιδευτικών που θα ανταποκρινόταν θετικά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο φτάνει το 58% και φανερώνει ότι πάνω από 1 στους 2 εκπαιδευτικούς είναι πρόθυμοι να πάρει μέρος σε ερευνητικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Αυτή η θέση μπορεί να ερμηνευτεί ως απόρροια της γενικότερης στάσης απέναντι στη θεωρητική αξία των επιστημονικών ερευνών εν γένει, τις οποίες οφείλουν να συνδράμουν. Από τις συνεντεύξεις διαπιστώθηκε μια γενικότερη αίσθηση ματαιότητας σχετικά με τη διεξαγωγή ερευνών, με την έννοια ότι τα αποτελέσματα δεν αξιοποιούνται. Παρόλα αυτά, δείχνουν διάθεση για συμμετοχή σε έρευνες και η διάθεση συμμετοχής είναι εμφανέστερα μεγαλύτερη στους νέους εκπαιδευτικούς και στους αναπληρωτές/ωρομίσθιους, όπου 3 στους 4 επιθυμούν να ενισχύσουν εκπαιδευτικά ερευνητικά προγράμματα. (Οι νέοι, έως και 29 ετών, εκπαιδευτικοί επιθυμούν «πολύ/ αρκετά» τη συμμετοχή τους σε ποσοστό 72%, ενώ οι γηραιότεροι, από 51 και άνω, εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 48%). Τούτο μπορεί να αποδοθεί κατά κύριο λόγο στη διάθεσή τους να συμμετέχουν και μέσω ερευνητικών προγραμμάτων στη βελτίωση της εκπαίδευσης. Επιπλέον, λόγω του νεαρού της ηλικίας τους, δεν έχουν απογοητευτεί από την αναποτελεσματικότητα των μηχανισμών διάχυσης και την ελλιπή αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική καθημερινότητα. Είναι σημαντικό, λοιπόν, για να διατηρηθεί η διάθεση συμμετοχής σε μελλοντικά προγράμματα, να κοινοποιούνται τα αποτελέσματα, να προσφέρουν λύσεις στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία και να μπορούν να αξιοποιηθούν έμπρακτα.

5. Γενικά συμπεράσματα-προτάσεις

Με βάση τα παραπάνω, αλλά και τις συνεντεύξεις των ερωτηθέντων στα κατά τόπους σχολεία, συμπεραίνει κανείς ότι οι εκπαιδευτικοί διατηρούν θετική και συνεργατική στάση στη διεξαγωγή ερευνών στα σχολεία, ενώ διατυπώνουν την ανάγκη για έναν αποτελεσματικότερο τρόπο διάχυσης των αποτελεσμάτων, ώστε αυτά να είναι πιο αξιοποιήσιμα στην εκπαιδευτική πράξη. Διάφορα προβλήματα που διατυπώνονται από τους εκπαιδευτικούς είναι: α) η μη διασπορά των αποτελεσμάτων, β) η ανάγκη παρουσίασης των ερευνητικών αποτελεσμάτων με τρόπο οικείο και χρήσιμο στους εκπαιδευτικούς, γ) η ενημέρωση μέσω ηλεκτρονικής ιστοσελίδας ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (πρόταση που παρουσιάστηκε σχεδόν από όλα τα σχολεία) ή εφημερίδων-εντύπων που θα διανέμονται στα σχολεία, δ) η σχέση της εκπαιδευτικής έρευνας με την εκπαιδευτική πρακτική και η άμεση χρησιμότητά της, ε) η διοργάνωση της ενημέρωσης σε σεμιναριακή μορφή (και μέσω των επιμορφώσεων των καθηγητών), στ) η

δραστηριοποίηση ενός κεντρικού φορέα (Υπουργείου Παιδείας ή Παιδαγωγικού Ινστιτούτου) σχετικά με τη διάχυση «προς τα κάτω» των ερευνητικών αποτελεσμάτων, μέσω των Σχολικών Συμβούλων. Ένας γενικός συντονισμός κρίνεται απαραίτητος, προκειμένου να επιτύχουμε την τακτική ενημέρωση όλων των εκπαιδευτικών και όχι μόνο εκείνων που ενημερώνονται από προσωπική τους πρωτοβουλία. Ως εκ τούτου η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις έρευνες, για να είναι ουσιαστική και λειτουργικά εποικοδομητική, προϋποθέτει αποτελεσματική και συστηματική στήριξη της πρόσβασής τους στα ερευνητικά δεδομένα.

Το ιδιαίτερα θετικό γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος των εκπαιδευτικών δείχνει θετική στάση συνεργασίας για τη διεξαγωγή ερευνών (επιβεβαιώνεται και από τις στάσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών) θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς αντικατοπτρίζει τη διάθεση αυτών για βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου. Στον βαθμό δε που οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές τεκμηριώνονται με σοβαρές μελέτες και ερευνητικά αποτελέσματα, μπορούμε να υποθέσουμε ότι θα τυγχάνουν και της συναίνεσης της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Η γενική εικόνα για την ανάγκη αναβάθμισης της εκπαιδευτικής έρευνας σε συνδυασμό με τα παραπάνω συμπεράσματα, θα πρέπει να συνοδευθεί με δράσεις που θα δίδουν προτεραιότητα:

- Στη θεσμοθέτηση ενός κεντρικού συντονιστικού φορέα για την προβολή και αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ερευνών.
- Στην επιλογή θεματολογίας που να εναρμονίζεται με τις ανάγκες της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και την κοινοποίηση για ενημέρωση σε Πανεπιστήμια, ερευνητικούς φορείς, κ.λπ..
- Στην επέκταση συστήματος διάχυσης ερευνητικών αποτελεσμάτων, μέσω των ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων με δυνατότητα επικοινωνίας, ώστε να διατυπώνονται σχόλια και προτάσεις εξασφαλίζοντας την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών.
- Στη συνεργασία μεταξύ των ερευνητικών φορέων του ΥΠ.Ε.Π.Θ. (λ. χ. του Π.Ι. και του Κ.Ε.Ε.), με σκοπό την αξιολόγηση των πιλοτικών ερευνών και την ανατροφοδότηση από την εφαρμογή τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γκότοβος, Α.Ε. (1994). Η παραγωγή επιστημονικής γνώσης στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών, *Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 5, 14-15.

- Crossley, M. & Watson, K. (2003). *Comparative and International Research in Education*. London: Routledge Falmer .
- Hegarty, S. (1999). Educational research at a turning point: Challenges and opportunities for research institutions. C.I.D.R.E.E.
- Κ.Ε.Ε., (2002). *Το έργο «Έρευνα» 1997-2000. Συνοπτική παρουσίαση*. Αθήνα.
- Κωστάκη, Α. (2002). *Αξιολόγηση της διάδοσης και αξιοποίησης από την εκπαιδευτική κοινότητα του Δ.Ε.Α*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Clarke, D. (1996). Assessment, In Bishop et al (eds), *International Handbook of Mathematics Education*, Kluwer Academic Publishers, pp. 327-370.
- Kuhn, M. (2004). *Towards the Learning Economy – Conclusions from FP4 and FP5 Projects to Shape European Policies in Education and Training*, Briefing Paper 40. Αντλήθηκε από <http://www.pjb.co.uk/npl/index.htm>.
- O.E.C.D., (1995). *Educational Research and development: Trends, issues and challenges*. Paris:O.E.C.D. (βλ. και www.oecd.org).
- O.E.C.D., (2003). *Knowledge management: New challenges for Educational Research*. Paris: O.E.C.D. (βλ. και www.oecd.org).
- Stoney, Sh., Johnson, F. & Gallagher, S. (1995). *Review of Government Funded Educational Research and Development in Europe*, C.I.D.R.E.E.
- Τριλιανός, Α. (2000). Χαιρετισμός, Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα, *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας*. Αθήνα.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., (2000). *1997-2000. Το έργο της τριετίας*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Χατζηδήμου, Δ. (2000). Η εκπαιδευτική έρευνα στην ελληνική εκπαίδευση: παρελθόν, παρόν και μέλλον. Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα. *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας*. Αθήνα.

Δικτυακοί τόποι

- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο www.pi-schools.gr
- Κέντρο Εκπαιδευτικών Ερευνών www.kee.gr
- Υπουργείο Παιδείας www.yperph.gr
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς www.neagenia.gr
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών www.ekke.gr
- British Education Research Association www.bera.ac.uk
- P.E.R.I.N.E. (Pedagogy and Educational Research Information Network in Europe) www.perine.org
- European Educational Research Association (E.E.R.A.) www.eera.ac.uk